

Anita Blagojević*
Branka Rešetar**
Ivana Tucak***

Pregledni znanstveni rad
UDK 305-055.2(497.5
342.7-055.2(497.5)

DOI: <https://doi.org/10.25234/pv/31394>

Rad primljen: 2. lipnja 2024.

Rad prihvaćen: 15. rujna 2024.

NA PUTU PREMA RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI ŽENA U HRVATSKOM DRUŠTVU

Sažetak: *Nakon više od pola stoljeća od rođenja globalnog pokreta za prava žena, čovječanstvo je i dalje na dugom putu za postizanje potpune ravnopravnosti žena i muškaraca. Stoga postizanja potpune ravnopravnosti žena i muškaraca danas predstavlja važan politički i strateški cilj kako na globalnoj i europskoj razini, tako i u Republici Hrvatskoj. Uzimajući u obzir važnost i aktualnost teme ravnopravnosti žena, cilj je ovog rada pružiti kratak pregled povijesnog razvoja pokreta za prava žene u globalnom i nacionalnom kontekstu, analizirati pozitivno-pravni i institucionalni okvir zaštite prava žena na ravnopravnost i nediskriminaciju u Republici Hrvatskoj te predstaviti aktualne podatke o indeksu ravnopravnosti žena i muškaraca u Republici Hrvatskoj prema međunarodnim mjerenjima. Zaključno će se na temelju analize razvoja feminističkog pokreta, pravne teorije i zakonodavstva, kao i aktualnih mjerenja, kritički ocijeniti trenutačna pozicija žena na putu postizanja rodne ravnopravnosti žena u hrvatskom društvu.*

Ključne riječi: *prava žena, povijest feminizma, diskriminacija, indeks rodne ravnopravnosti*

1. UVOD

„Žene i djevojčice na globalnoj razini predstavljaju jednu polovicu ljudske populacije, pa stoga i jednu polovicu ljudskog potencijala. Osim što rodna ravnopravnost predstavlja temeljno ljudsko pravo, ona je osnova za postizanje harmonije u društvu u kojem se ostvaruje ljudski

* Dr. sc. Anita Blagojević, redovita profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, S. Radića 13, 31000 Osijek. E-adresa: bresetar@pravos.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7153-7444>.

** Dr. sc. Branka Rešetar, redovita profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, S. Radića 13, 31000 Osijek. E-adresa: ablagoje@pravos.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8102-7322>.

*** Dr. sc. Ivana Tucak, redovita profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, S. Radića 13, 31000 Osijek. E-adresa: itucak@pravos.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9694-2315>.

potencijal i održivi razvoj društva. Na žalost, još uvijek smo na dugom putu za postizanje potpune ravnopravnosti u pravima i mogućnostima između žena i muškaraca.“

(UN Women, 2023).

Premda je globalni pokret za prava žena kao ljudska prava započeo početkom 70-ih godina 20. stoljeća, UN i danas nakon više od pola stoljeća ističe kako je čovječanstvo i dalje na dugom putu za postizanje potpune ravnopravnosti žena i muškaraca u društvu. Stoga je jedan od ciljeva održivog razvoja od 2015. do 2030. godine upravo postizanje rodne ravnopravnosti te osnaživanje žena i djevojčica (UN the Sustainable Development Goals 2015–2030).¹ Postizanja potpune ravnopravnosti žena i muškaraca danas predstavlja važan politički i strateški cilj kako na globalnoj i europskoj razini,² tako i u Republici Hrvatskoj.³

Na zacrtanom putu postizanja potpune rodne ravnopravnosti potrebno se vratiti u prošlost kako bi se s ove vremenske distance razumjela povijest borbe žena za ravnopravnost kako u javnom, tako i privatnom životu. Ravnopravnost spolova je u Republici Hrvatskoj konstitucionalizirana početkom 21. stoljeća promjenom Ustava iz 2000. godine, tako da danas u suvremenoj Republici Hrvatskoj, ravnopravnost žena i muškaraca predstavlja ustavno načelo i jednu od najviših vrednota ustavnog poretka (čl. 3. Ustava). U posljednjih dvadeset i pet godina pravni i institucionalni okvir za zaštitu ravnopravnosti žena i muškaraca u Republici Hrvatskoj se postupno razvijao, pri čemu je razvoj pravnog okvira bio posebno potaknut članstvom u Vijeću Europe i Europskoj uniji.⁴

Međutim, u realnosti smo i dalje daleko od pune realizacije ravnopravnosti žena i muškaraca kako u privatnom tako i u javnom životu. Naime, premda su politički ciljevi postizanja ravnopravnosti žena i muškaraca na svim razinama bezuvjetni, sporost u postizanju ravnopravnosti je očita. Takvo stanje neravnopravnosti žena je potaknulo niz istraživanja u području prava žena u Hrvatskoj, od istraživanja povijesti pokreta za prava žena na ovim prostorima⁵

1 Daniela Rosche, 'Agenda 2030 and the Sustainable Development Goals: gender equality at last? An Oxfam perspective' (2016) 24 (1) Gender & Development 111.

2 Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Unija ravnopravnosti: Strategija za rodnu ravnopravnost 2020. – 2025., COM(2020) 152 final (EU) (dostupno: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152>) i Gender Equality Strategy (2024-2029), Committee of Ministers – Gender Equality Commission, Council of Europe, CM(2024)17-final (VE) (dostupno: [3 'Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027.' \(Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske\). Dostupno: <https://ravnopravnost.gov.hr/nacionalni-plan-za-ravnopravnost-spolova-za-razdoblje-do-2027-godine/3442> pristupljeno 3. travnja 2024.](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEObjectId%22:%220900001680ae569b%22,%22 sort%22:%22CoEValidationDate%20Descending%22}}>).</p>
</div>
<div data-bbox=)

4 Duška Šarin i Lucija Gržetić, 'Ravnopravnost spolova kao jedna od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske' (2023) 11 (1) FIP – Financije i pravo, 51; Darija Željko, 'Procjena prvih deset godina Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji' (2021) 28 (2) Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu 381; Sanja Veštić, 'Zakon o ravnopravnosti spolova – razlozi donošenja i institucionalni mehanizmi osiguranja provedbe' (2017) 11 (3–4) Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku 73; Snježana Vasiljević, 'Konferencija Ravnopravnost u Europskoj uniji: iskustvo i očekivanja' (2006) 6 (4) Hrvatska i komparativna javna uprava 346.–350.; Snježana Vasiljević (ur.) *Rodna ravnopravnost: pravo i politike* (Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, 2022); Snježana Vasiljević i Mario Vinković, *Temeljna prava i zabrana diskriminacije u praksi europskih i nacionalnih sudova* (Narodne novine 2019).

5 Mirjana Adamović, 'Analiza antifeminizma u djelu filozofkinje Gordane Bosanac' (2022) 42 (3) Filozofska istraživanja 443; Marjeta Šinko, 'Nastanak i formativno razdoblje feminističkog pokreta u Sloveniji i Hrvatskoj' (2018) 9 (33–34) Političke analize 44; Damirka Mihaljević, 'Feminizam – Što je ostvario?' (2016) 20 (1) Mostariensia 149; Jasna Šego, 'O ženama u „Viencu“ i o liku učiteljice u trima književnim tekstovima 19. stoljeća' (2011) 2 (2) Kroatologija 141; Marija Kretić Nađ, 'Žensko pitanje u analizi osječkog Hrvatskog lista' (2011) 30 (xx) Osječki zbornik 241.

do aktualnog položaju žena u hrvatskom društvu u gotovo svim sferama privatnog i javnog života.⁶

U strateškim i akcijskim nastojanjima postizanja potpune ravnopravnosti, međunarodne i europske organizacije periodično mjere indeks rodne ravnopravnosti u društvu ispitujući niz društvenih, ekonomskih, političkih i kulturoloških pokazatelja. Svrha ovih mjerenja je ocijeniti imaju li žene i muškarci u praksi jednak pristup mogućnostima, sredstvima i pravima. Jednako je i u hrvatskim okvirima u kojima se redovito svake godine mjere i objavljuju službeni podaci o položaju žena u hrvatskom društvu u odnosu na muškarce.

S obzirom na prošlost, sadašnjost i strateški planiranu budućnost postizanja ravnopravnosti žena u društvu, cilj ovog rada je pružiti kratak pregled povijesnog razvoja pokreta za prava žene u globalnom i nacionalnom kontekstu, analizirati pozitivno-pravni i institucionalni okvir zaštite prava žena na ravnopravnost i nediskriminaciju u Republici Hrvatskoj te predstaviti aktualne podatke o indeksu ravnopravnosti žena i muškaraca u Republici Hrvatskoj prema međunarodnim mjerenjima.

Tematskom analizom sadržaja znanstvene i stručne interdisciplinarne literature, analizom hrvatskog pravnog sustava kao i predstavljanjem aktualnih međunarodnih mjerenja ravnopravnosti žena, autorice će opisati razvoj i trenutačno stanje na hrvatskom putu postizanja potpune ravnopravnosti žena i muškaraca.

Ovaj rad koncipiran je u pet cjelina. Nakon uvoda u prvom poglavlju rada opisać će se povijest feminizma u globalnom i hrvatskom kontekstu. U drugom poglavlju prikazat će se važeći pravni i institucionalni okvir zaštite prava žena na ravnopravnost i zaštitu od diskriminacije u odnosu na muškarce u Republici Hrvatskoj. Treće poglavlje pružit će prikaz aktualnih mjerenja ravnopravnosti žena i muškaraca u društvu čiji cilj je ocijeniti razinu (ne)ravnopravnosti žena i muškaraca u pristupu mogućnostima, sredstvima i pravima. Zaključno će se na temelju analize razvoja feminističkog pokreta, pravne teorije i zakonodavstva, kao i aktualnih mjerenja, kritički ocijeniti trenutna pozicija žena na putu postizanja rodne ravnopravnosti žena u hrvatskom društvu.

6 O ulozu žene u obitelji vidi: Maja Brust Nemet i Gabrijela Vrdoljak, 'Gender (In)equality in Child-Rearing and Housework between Mothers and Fathers – Children's Perspective' (2022) 24 (2) Croatian Journal of Education 429; Smiljana Leinert Novosel, 'Društveni položaj žena u Republici Hrvatskoj: žena i obitelj (1999. – 2016.)' (2018) 55 (1) Politička misao 53; Dejana Bouillet, 'Sociokulturni činitelji rodne ravnopravnosti u hrvatskim obiteljima' (2006) 44 (174/4) Sociologija i prostor 439. O položaju žena na tržištu rada vidi: Ivana Martinčević, Mirjana Pejić Bach i Igor Klopotan, 'Perceptions of a Glass Ceiling at Top Management Positions in Croatian Organizations' (2019) 5 (1) ENTRENOVA – ENTERPRISE RESEARCH INNOVATION 330; Dora Dovranić i Ivica Katavić, 'Utjecaj pozitivne diskriminacije na uključivanje žena na tržište rada u Republici Hrvatskoj' (2016) 6 (2) Obrazovanje za poduzetništvo – E4E 35; Perica Vojinić, 'Žene na tržištu rada u Hrvatskoj' (2006) 15 (2) Ekonomska misao i praksa 259. O ženama u politici vidi: Marjeta Šinko, 'Parlamentarna predstavljenost žena u Hrvatskoj: nakon nevidljivosti i staklenog stropa – regresija' (2016) 7 (27) Političke analize 3; Smiljana Leinert Novosel, 'Politika ravnopravnosti spolova: kako do „kritične mase“ žena u parlamentima?' (2007) 44 (3) Politička misao 85. O ženama u sustavu znanosti vidi: Mirjana Nedović, Darija Ivanković i Dušanka Miščević, 'Stakleni strop – položaj žena u sustavu znanosti' (2015) 5 (1) Obrazovanje za poduzetništvo – E4E 91. O ženama u sportu vidi: Martina Planinić i Ružica Ljubičić, 'Žene u sportu – rodna ravnopravnost u sportu, medijima i sportskim odnosima s javnošću' (2020) 24 (1) Mostariensia 133; Sunčica Bartoluci i Mateja Baršić, 'Još si i lijepa i igraš nogomet?: rodna (ne)ravnopravnost i nogomet/futsal' (2020) 32 (1) Studia ethnologica Croatica 97. O ženama u oružanim snagama vidi: Ivan Galović i Stjepan Domjančić, 'Integracija žena u oružane snage – od globalnih nastojanja do hrvatske prakse' (2021) XXI (2) Međunarodne studije 11.

2. POVIJEST BORBE ZA PRAVA ŽENA

Ženska se povijest može promatrati kao „dijete feminizma”.⁷ Riječ je o različitim „uvjerenjima i idejama“ svojstvenima širokom društvenom pokretu kojim se nastoji postići jednakost spolova. Feminizam kao „vladajuća ideologija ženskog pokreta”⁸ višeznačan je i dinamičan pojam koji se neprestano preoblikuje.⁹ Kako to ističe Marc Spindelman,

„Prepoznajući njegovu duboku važnost kako za individualni tako i za kolektivni društveni život, ipak se mora reći da je, ionako čisto na analitičkoj razini, feminizam i uvijek bio, u najboljem slučaju, prazna posuda.”¹⁰

Inačica feminizma koju pretpostavlja ovaj članak širokog je opsega. U tom smislu slijedimo Katharine T. Bartlett, oslanjamo se na feminizam „koji obuhvaća samosvjesni kritički stav prema postojećem poretku s obzirom na različite načine na koje on utječe na različite žene ‘kao žene’”. Biti feministkinja stvar je političkog izbora.¹¹

Kao što ne postoji konsenzus o značenju feminizma, tako ne postoji ni konsenzus o tome kako se borba za ženska prava odvijala.¹² Feministički pokret, kao dio širih društvenih pokreta, redovito se dijeli na valove.¹³ U angloameričkoj se literaturi uobičajeno navodi klasifikacija pokreta u tri ili četiri vala.¹⁴ Najintenzivnijim razdobljem smatra se tzv. prvi val čije trajanje određuju od kraja 19. stoljeća do drugog desetljeća 20. stoljeća, do trenutka kada su žene u državama koje pripadaju tom krugu dobile pravo glasa.¹⁵ U tom je razdoblju donesen 19. amandman na američki Ustav u kojemu je istaknuto da se pravo glasa ne može uskratiti odnosno ograničiti s obzirom na spol pojedinca.

No, takva podjela nije sporna¹⁶ samo zato što ne uvažava doprinos autora koji su razvijali feminističke ideje neovisno o postojanju feminističkog pokreta¹⁷ od Platona (Republika) do

7 Ida Ograjšek Gorenjak, 'Ženska povijest na valovima feminizma' (2022) 54 (1) Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 165.

8 Owen M. Fiss 'What is feminism' (1994) 26 (2) Arizona State Law Journal 413.

9 Ograjšek Gorenjak (n 7) 165.–166.

10 Marc Spindelman, 'Feminism without Feminism' (2011) 9 (2) Issues in Legal Scholarship 4–5.

11 Katharine T. Bartlett, 'Feminist Legal Methods' (1990) 103 Harv L Rev 833.

12 Noëlle McAfee, Ann Garry, Anita Superson, Heidi Grasswick i Serene Khader, 'Feminist Philosophy', The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Spring 2024 Edition). Dostupno: <<https://plato.stanford.edu/archives/spr2024/entries/feminist-philosophy/>> pristupljeno 1. travnja 2024.

13 O tome vidi opširnije: Ograjšek Gorenjak (n 7) 165.–166. Drugi val feminizma odvijao se kasnih 60-ih i ranih 70-ih godina 20. stoljeća. Dobio je oznaku „radikalni”. Aktivistice su koristile „performanse (npr. podzemno ili gerilsko kazalište) kako bi rasvijetlile ono što se sada nazivalo 'potlačenošću žena'”. Tako su veliki publicitet izazvali prosvjedi u vezi s izborom za Miss Amerike 1968. i 1969. godine. Vidi opširnije Charlotte Kroløkke i Anne Scott Sørensen, 'Three Waves of Feminism: From Suffragettes to Grrls' u Contemporary Gender Communication Theories & Analyses: From Silence to Performance (SAGE Publications 2005) 1–23, 7–8. Rodonačelnicom trećeg vala smatra se Judith Butler. Butler je u knjizi Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity (1990.) propitivala ideje spola i roda te zaključila da je i sam spol kulturološki predodređen. O tome Ograjšek Gorenjak (n 7) 181.–182.

14 *Ibid.* Jo Freeman 'Waves of Feminism' <<https://www.jofreeman.com/feminism/waves.htm>> pristupljeno 1. ožujka 2024.

15 Ograjšek Gorenjak (n 7) 165.–167. Freeman (n 14).

16 Ograjšek Gorenjak (n 7) 165.–166.

17 McAfee *et al.* (n 6); Ograjšek Gorenjak (n 7) 166.

Simone de Beauvoir (Drugi spol),¹⁸ nego je podjela na valove sporna i s obzirom na ustavna događanja u ostatku svijeta. I dalje se vrlo malo zna o ustavnoj povijesti žena, o ženskoj borbi za politička i građanska prava.¹⁹ Komparativna istraživanja vrlo su rijetka odnosno nedostatna. Povijest žena dugo je bila nedovoljno važna za ozbiljna znanstvena istraživanja, pa su se mnoge znanstvenice njome bavile tek „nauštrb vlastitog ugleda i karijere”.²⁰

No, ipak je kad je riječ o pravima žena, primjetna razlika između zemalja angloameričkog kulturnog kruga i većina zemalja kontinentalne Europe. „Relacijska argumentacija“, koja je bila dominantna u kontinentalnoj Europi u prvoj polovini 20. stoljeća, temeljila je zahtjeve za političkim pravima žena pretežito na njihovoj majčinskoj ulozi, na tome da su žene odgajateljice i čuvarice tradicije. S druge strane, u angloameričkom svijetu borba za politička prava žena temeljila se na individualističkom konceptu ljudskih prava.²¹

Ta razlika u borbi za ravnopravnost spolova između angloameričkog svijeta i kontinentalne Europe spada svakako u kontroverzne teme u povijesnom istraživanju borbe za ženska prava. Pokreti za prava žena u anglosaksonskom svijetu, ističe se, predstavljaju „dramatični izuzetak“ od onoga što se uglavnom odvijalo u kontinentalnoj Europi gdje su žene uglavnom dobile prava „odozgo“, od vlada koje su to učinile, ističe se, iz proračunatih i sebičnih razloga.²² Ove tvrdnje temelje se na činjenici da su u kontinentalnoeuropskim zemljama, dobar primjer su Italija i Belgija, nakon Drugog svjetskog rata žene dobile pravo glasa, u velikoj mjeri, zahvaljujući demokršćanskim strankama koje su ih smatrale konzervativnijima od muškaraca te ih stoga promatrale kao svoje potencijalno biračko tijelo.²³ No, ovakve kontroverzne tvrdnje još više pokazuju kako su nam nužna daljnja dubinska istraživanja ove problematike. U svakom slučaju,

„odlučni naponi žena kroz organizirano djelovanje feminističkih pokreta koji su tražili pravo glasa za žene jedan su od čimbenika koji objašnjavaju zašto su u nekim zemljama žene ranije dobile pravo glasa (...), dok su u drugima morale dulje čekati.”²⁴

Godine 1945., nakon osnivanja Ujedinjenih naroda, pitanje prava glasa bez diskriminacije s obzirom na spol postalo je „međunarodni standard”.²⁵ U Hrvatskoj (tada u sklopu Jugosla-

18 *Ibid.*

19 Ruth Rubio-Marín, 'The achievement of female suffrage in Europe: on women's citizenship' (2014) 12 (1) International Journal of Constitutional Law 4.

20 Ograjšek Gorenjak (n 7) 169.

21 Riječ je klasifikaciji Karen Offen citiranoj prema Ograjšek Gorenjak (n 7) 167.–168.

22 Rubio-Marín (n 19) 19. Također zanimljivo zapažanje, kad je posrijedi rani ženski pokret u Švedskoj, pruža Marika Lindholm. Nordijske zemlje općenito se „snažno poistovjećuju s jednakošću spolova“, odnosno promatraju kao „svjetski pioniri ženskih prava“. Eirinn Larsena, Ulla Mannsb i Ann-Catrin Östmanc, "Gender-equality pioneering, or how three Nordic states celebrated 100 years of women's suffrage" (2022) 47 (5) Scandinavian Journal of History 624. Lindholm ističe da se švedski rani uspjesi kad je riječ o napretku ženskih prava ne mogu prvotno pripisati „organizacijskim aktivnostima švedskih žena“ ni „prirodi zahtjeva“ švedskih feministica. Marika Lindholm, "Swedish feminism, 1835–1945: A conservative revolution" (1991) 4 (2) Journal of Historical Sociology 122. Ta su „postignuća bila više oblikovana strukturalnim i političkim promjenama koje su se odvijale u Švedskoj u to vrijeme“. *Ibid.* 121.

23 Rubio-Marín (n 19) 19.

24 *Ibid.*

25 *Ibid.* 20.

vije) žene upravo dobivaju pravo glasa. Načelo ravnopravnosti muškaraca i žena zajamčeno je prvim poslijeratnim Ustavom. Članak 24. Ustava FNR Jugoslavije iz 1946. glasi:

„Žene će imati jednaka prava kao i muškarci u svim sferama države, gospodarskom i društveno-političkom životu.”²⁶

U komunističkim zemljama nastojalo se „revolucionarnim djelovanjem“ ostvariti „deklarativni cilj“ – „ravnopravnost za sve“.²⁷ To se željelo ostvariti društvenom intervencijom odnosno „korekcijom društvenih procesa koji se nisu odvijali željenom brzinom.“²⁸ Prisutnost žena u komunističkim parlamentima bila je, zanimljivo, vidljivija nego na Zapadu.²⁹ Godine 1987. na Zapadu su žene činile 13,2 % parlamentarnih zastupnika u usporedbi s 26,6 % zastupnika u parlamentima komunističkih zemalja.³⁰ Komunistički su sustavi tako različitim „mehanizmima nadzora“ postigli veću „formalnu ravnopravnost žena“.³¹ U Hrvatskoj je to jasno vidljivo. Nakon demokratskih promjena 1990. došlo je do znatnog smanjenja prisutnosti žena u političkom životu. U Saboru Socijalističke Republike Hrvatske prije 1990. bilo ih je prosječno oko 18 %, dok je na prvim demokratskim izborima 1990. u Sabor ušlo samo 4,5 % žena.³²

Unatoč tome što žene danas imaju aktivno i pasivno biračko pravo, nikako se ne može reći da su žene ostvarile puni građanski status. Jedan od ključnih prijedloga za povećanim udjelom žena u političkom životu uvođenje je tzv. rodni kvota. One se temelje na konceptu kritične mase, postotku zastupnica potrebnih da bi se napravila razlika.³³ Pojedine države ili neovisno o njima, političke stranke, ali i međunarodne organizacije postavljaju zahtjeve za rodni kvotama.³⁴ Kritičari ovog modela upućuju „kulturološke prigovore“ rodni kvotama. Imaju li pojedinci zaštićeni rodni kvotama „esencijalne osobine koje ih pomažu definirati i koje čine nemogućim da budu adekvatno predstavljeni od strane onih bez takvih osobina“.³⁵

Dahlerup u radu *The Story of the Theory of Critical Mass*³⁶ poziva na preoblikovanje teorije kritične mase u „kritične radnje“.³⁷ „Kritični akteri“ koji mogu doprinijeti osnaživanju žena

26 Ustav Federativne Narodne Republike Jugoslavije – 31. siječnja 1946. Pavle Dimitrijević, Ustav FNRJ, radno i privredno zakonodavstvo (2. izdanje, Vesnik rada, Izdavačko preduzeće Ministarstva rada FNRJ 1949).

27 Leinert Novosel 'Politika ravnopravnosti spolova: kako do „kritične mase“ žena u parlamentima?' (n 6) Politička misao, 85.–87.

28 *Ibid.*

29 *Ibid.*

30 *Ibid.*

31 *Ibid.*

32 Smiljana Leinert Novosel, 'Rodni stereotipi, predrasude i diskriminacija žena u politici' (Institut Ivo Pilar, 2011) 114. Dostupno: <https://www.pilar.hr/wpcontent/images/stories/dokumenti/zbornici/prava_zena/prava_zena_111.pdf> pristupljeno 1. ožujka 2024.

33 Sara Childs i Mona Lena Krook, 'Should Feminists Give Up on Critical Mass? A Contingent Yes' (2006) 2 (4) Politics and Gender 522.

34 Vidi o tome: Drude Dahlerup, 'The Story of the Theory of Critical Mass' (2006) 2 (4) Politics and Gender 511; Sandra Grey, 'Numbers and Beyond: The Relevance of Critical Mass in Gender Research' (2006) 2 (4) Politics and Gender 492; Childs i Krook (n 33). Kritičko propitivanje stajališta navedenih autora vidi u: Mira Lulić i Ivana Tucak 'Women and politics: the ineffectiveness of electoral gender quotas for parliamentary elections in the Republic of Croatia' (2017) SGEM International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences and Arts 307. <doi: 10.5593/sgemsocial2017/12/S01.039>.

35 Jane Mansbridge, 'Quota Problems: Combating the Dangers of Essentialism' (2005) 1 (4) Politics and Gender 622. Kritičko promišljanje vidi u Lulić i Tucak (n 28).

36 Dahlerup (n 8). Kritičko promišljanje u Lulić i Tucak (n 34).

37 Grey (n 34). Kritičko promišljanje u Lulić i Tucak (n 34).

promicanjem odgovarajućih inicijativa i politika nužno ne moraju biti pripadnici ženskog spola.³⁸

Možemo se složiti da postoje granice u kojima možemo razumjeti potrebe drugih čak i kada postupamo s najboljim namjerama.³⁹ No, teorija predstavljanja (*mirror representation*) koja podrazumijeva da u predstavnička tijela moraju biti uključeni svi segmenti društva, ima pred sobom velike izazove.⁴⁰ Ima „nepoželjne implikacije“ da pojedinci mogu samo govoriti za svoju grupu i štititi samo te interese.⁴¹ To može dovesti i do potpunog gubitka potrebe da se razumiju „ostali“. Međutim, takva argumentacija može se primijeniti ne samo na odnose između grupa, nego i na odnose unutar grupa budući da se grupe dijele i unutar sebe.⁴² Kao što to ističe Kymlicka: „Ako muškarci ne mogu zastupati žene, mogu li bijele žene zastupati Afroamerikanke?“⁴³

Zanimljivo je da se nedovoljan broj žena u parlamentu događa u vrijeme kada žene čak negdje imaju i veću izlaznost na parlamentarne izbore od muškaraca. Na tu je činjenicu ukazao i američki Vrhovni sud kada je 2022. izazvao ne samo domaće protivljenje nego i međunarodnu osudu ukinuvši pobačaj kao ustavno pravo u odluci *Dobbs*, pola stoljeća nakon što ga je Vrhovni sud u jednom od svojih prethodnih saziva priznao u glasovitoj odluci *Roe v. Wade* (1973.). Ta se presuda veličala kao najveći doseg američkog feminističkog pokreta.⁴⁴ Većina je u Vrhovnom sudu odlučila da pitanje uređenja pobačaja, prema Ustavu, pripada zakonodavnim tijelima država članica.⁴⁵ Nije vidjela ništa u ovoj odluci što može umanjiti ženska prava budući da žene danas imaju mogućnost sudjelovanja u političkom životu. Štoviše, istaknuli su podatak kako žene u Sjedinjenim Američkim Država imaju veću izlaznost na izborima od muškaraca.⁴⁶

No, feminizam nije samo politička ideologija, nego i pravna teorija koja je obilježila naše vrijeme.⁴⁷ Feministička jurisprudencija nastala je krajem 70-ih godina 20. stoljeća u Sjedinjenim Državama.⁴⁸ Njezin je opseg također bogat, raznovrstan i kontroverzan.⁴⁹ Feministička jurisprudencija propituje tvrdnje o objektivnosti⁵⁰ i neutralnosti prava⁵¹ te u pravu ne pronalazi samo diskriminaciju nego i „sustavnu dominaciju muške moći“,⁵² odnosno podređenost

38 Childs i Krook (n 33). Kritičko promišljanje u Lulić i Tucak (n 34).

39 Will Kymlicka, *Multicultural citizenship: a liberal theory of minority rights* (Oxford University Press 2000), 139–140.

40 *Ibid.*

41 *Ibid.*

42 *Ibid.*

43 *Ibid.*

44 Fiss (n 8) 415.

45 *Dobbs v Jackson Women's Health Organization*, 142 S. Ct. 2228 (2022), odjeljak 12. Vidi o tome više u: Ivana Tucak i Anita Blagojević, 'Rethinking the Right to Abortion in the United States of America' (2023) 78 (5) *Obnovljeni život* 585.

46 *Dobbs v Jackson Women's Health Organization* (n 45) odjeljak 65.

47 Fiss (n 8) 414; *Roe v Wade*, 410 U. S. 113 (1973).

48 Michael D. A. Freeman, 'Lloyd's Introduction to Jurisprudence' (Eighth Edition, Sweet and Maxwell, Thomson Reuters 2008).

49 Fiss (n 8) 414; James W. Harris, 'Legal Philosophies' (Second Edition, Oxford University Press 2004).

50 Fiss (n 8) 415, 424.

51 *Ibid.*, 427.

52 Harris (n 49).

žena.⁵³ Povezana je i s „feminizacijom prava“, pravo postaje dominantno „ženska profesija“. Od 60-ih godina 20. stoljeća neprestano raste broj studentica prava. Postupno se u pravo nekad nevidljive teme poput silovanja, reproduktivnih prava, jednakih mogućnosti, nejednakih plaća, spolne diskriminacije, spolnog zlostavljanja, obiteljskog nasilja počinju obrađivati u najuglednijim pravnim časopisima, brojnim novonastalim specijaliziranim časopisima koji se bave feminističkom tematikom⁵⁴ te se također mijenjaju nastavni programi na pravnim studijama radi njihova obuhvaćanja.⁵⁵

Možemo se složiti kako feminizam danas podrazumijeva najintenzivnije rasprave o pravnoj znanosti.⁵⁶ To je zanimljiv povijesni obrat, s obzirom na to da su tijekom najvećeg dijela ljudske povijesti, žene bile isključene iz procesa stvaranja i tumačenje prava.⁵⁷

3. PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR ZA RAVNOPRAVNOST ŽENA U HRVATSKOJ

Od trenutka ostvarivanja samostalnosti i suverenosti, s naglaskom na posljednja dva desetljeća, Hrvatska je kad je posrijedi sprječavanje diskriminacije na temelju spola i ravnopravnosti spolova, uspjela izgraditi relativno solidan pravni i institucionalni okvir. Taj okvir rezultat je svojevrsne međugre međunarodnih, regionalnih i nacionalnih čimbenika, s vodećom ulogom procesa europeizacije, ali i sa značajnom ulogom ženskih organizacija. S obzirom na dinamiku razvoja pravnog i institucionalnog okvira ravnopravnosti spolova, taj bismo razvoj mogli podijeliti na dva temeljna vremenska razdoblja: razdoblje prije i razdoblje nakon 2000. godine.

3.1. PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR RAVNOPRAVNOSTI ŽENA U PRVOM DESETLJEĆU HRVATSKE SAMOSTALNOSTI

U prvom razdoblju, ili sve do 2000. godine, ravnopravnost spolova i pravni položaj žena općenito bili su regulirani Ustavom i ratificiranim međunarodnim ugovorima.⁵⁸ Ustav iz 1990. godine⁵⁹ nije sadržavao eksplicitnu odredbu o ravnopravnosti spolova, ali je sadržavao temeljne odredbe o ravnopravnosti svih pred zakonom i zabrani diskriminacije, među ostalim, na temelju spola. „Očevi utemeljitelji“ Ustava navode da se tijekom rada na Ustavu smatralo kako je

53 Fiss (n 8) 417.

54 *Ibid.*, 414.

55 Freeman (n 48); Harris (n 49).

56 Fiss (n 8) 414.

57 *Ibid.*, 427.

58 Međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom te suobjavljeni i na snazi, u skladu s čl. 141. Ustava čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske i prema pravnoj su snazi iznad zakona.

59 Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 56/1990) (HR).

ravnopravnost spolova implicitno uključena u ustavna načela jednakosti svih pred zakonom⁶⁰ i zabrani diskriminacije,⁶¹ ali je kasnije razvoj, a dodali bismo i pritisak (ženskih) organizacija za ljudska prava, pokazao kako to ipak nije dovoljno i da su potrebna eksplicitna jamstva. Ovom objašnjenju možemo dodati i faktor utjecaja različitih nacionalnih čimbenika koji su obilježili prvih deset godina hrvatske samostalnosti. Dobrotić i ostali navode utjecaj sljedećih nacionalnih čimbenika: tranzicija iz socijalizma u demokraciju, ratne i poratne okolnosti, desno orijentirana politička stranka na vlasti, izraženi nacionalizam, snažna uloga Katoličke Crkve i s njom povezanih organizacija te općenito negativan stav prema feminizmu i ženskim organizacijama za ljudska prava.⁶² Ipak, čak i u ovim okolnostima zabilježeni su određeni pomaci, ponajprije zahvaljujući relativno dobro organiziranim ženskim organizacijama koje su istaknule zahtjeve za institucionalizacijom ravnopravnosti spolova.⁶³ Prvi ozbiljniji koraci prema uspostavljanju institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova uslijedili su nakon održavanja IV. UN-ove Svjetske konferencije o ženama u Peking u 1995. godine.⁶⁴ Po povratku s Konferencije, hrvatska službena delegacija predložila je Vladi Republike Hrvatske osnivanje posebnog institucionalnog tijela za žene, koje je osnovano u svibnju 1996. pod nazivom Povjerenstvo za pitanja jednakosti.⁶⁵ Ovo Povjerenstvo djelovalo je kao savjetodavno i koordinacijsko tijelo Vlade Republike Hrvatske za praćenje položaja žena i promicanje ravnopravnosti spolova, a njegova radna skupina izradila je prvu hrvatsku Nacionalnu politiku za promicanje jednakosti (za razdoblje od 1997. do 2000.).⁶⁶ Razdoblje do 2000. obilježeno je i ratificiranjem većine međunarodnih dokumenata Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe o ljudskim pravima, koji određuju zabranjuju diskriminaciju na temelju spola. Tu, prije svega, mislimo na Opću deklaraciju o ljudskim pravima,⁶⁷ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima,⁶⁸ Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima,⁶⁹ (Europsku) Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.⁷⁰ Bitan trenutak za pravni položaj žena u Hrvatskoj u razdoblju 90-ih godina 20. stoljeća označilo je ratificiranje najznačajnijeg međunarodnog dokumenta u području ravnopravnosti spolova. Hrvatska je postala strankom Konvencije o ukidanju svih oblika diskriminacije žena iz 1979. (u daljnjem tekstu: CEDAW) notifikacijom o sukcesiji od

60 U čl. 14. st. 1. Ustava navedeno je kako svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama. Jednakost svih pred zakonom zajamčena je čl. 14. st. 2. Ustava.

61 Branko Smerdel, 'Ustavno uređenje europske Hrvatske' (Narodne novine 2013) 292.

62 Ivana Dobrotić, Teo Matković, Siniša Zrinščak, 'Gender Equality Policies and Practices in Croatia – The Interplay of Transition and Late Europeanization' (2013) 47 (2) Social Policy & Administration 223–224.

63 Već sredinom 90-ih godina 20. stoljeća ženske udruge osnovala su „Ad hoc koaliciju“ radi praćenja parlamentarnih izbora 1995., koja je zahtijevala od sudionika na izborima ustanovljenje institucionalnih mehanizama zaduženih za položaj žena. Vesna Kesici, *Feminizam i država* (CESI 2007) 16.

64 *Ibid.*

65 *Ibid.*, 17.

66 Međutim, nemoguća je misija pronaći bilo kakve službene podatke o sadržaju prve Nacionalne politike. Kesi navodi kako se ovaj dokument sveo na „shopping listu“ koja nije potkrijepljena nikakvim provedbenim planovima, mjerama i rokovima. *Ibid.*, 18.

67 Opća deklaracija o ljudskim pravima (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 12/2009) (HR).

68 Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 12/1993, 7/1995, 11/1995) (HR).

69 Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 12/1993) (HR).

70 Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda s izmjenama i dopunama iz Protokola br. 14. uz Konvenciju (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 18/1997, 6/1999 – pročišćeni tekst, 8/1999 – ispravak) (HR).

8. listopada 1991., a deset godina poslije ratificiran je i Fakultativni protokol uz Konvenciju, koji pruža mogućnost neposrednog obraćanja Odboru Ujedinjenih naroda za ukidanje svih oblika diskriminacije žena u slučaju povrede bilo kojeg prava utvrđenog CEDAW-om (dalje u tekstu: Odbor). Ne treba zaboraviti ni da je u kasnijem razdoblju, odnosno 2018., ratificirana i tzv. Istanbulska konvencija, odnosno Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. U svibnju 2023. objavljeno je prvo evaluacijsko izvješće za Hrvatsku od strane GREVIO-a, stručnog tijela za nadzor provedbe ove Konvencije, koje je detektiralo pozitivne, ali i niz negativnih elemenata provedbe, poglavito u dijelu koji se odnosi na nužnost prihvaćanja holističkog i sveobuhvatnog pristupa rodno uvjetovanom nasilju.⁷¹

3.2. PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR RAVNOPRAVNOSTI ŽENA U REPUBLICI HRVATSKOJ OD 2000. GODINE DO DANAS

Drugo razdoblje, ili razdoblje od početka 21. stoljeća, ono je u kojemu se bilježi znatan razvoj na području uspostave i razvoja pravnog i institucionalnog okvira ravnopravnosti spolova. Nakon parlamentarnih izbora i promjene vlasti, nova lijevo orijentirana koalicija, s primarnim političkim ciljem ostvarivanja članstva u Europskoj uniji, otvorila je „prozor mogućnosti“⁷² za ženske organizacije i njihov angažman u procesu donošenja ključnih dokumenata iz područja ravnopravnosti spolova. Zbog povećanja broja zastupnica u tadašnjem Zastupničkom domu Hrvatskog sabora (s 5,7 % na 23,5 %), osnovan je saborski Odbor za ravnopravnost spolova.⁷³ Na ustavnom planu, uvođenjem eksplicitnog jamstva ravnopravnosti spolova u Ustav Promjenom Ustava iz 2000.,⁷⁴ Hrvatska se svrstala u red većine zemalja u svijetu ili njih 139,⁷⁵ koje u svojim ustavima eksplicitno sadrže navedeno jamstvo. Ravnopravnost spolova je ovom Promjenom Ustava uvrštena u popis najviših vrednota ustavnog poretka i ujedno temelja za tumačenje Ustava.⁷⁶

Angažmanima na institucionalnom planu svoj su obol dali sudjelovanje hrvatske državne delegacije na Posebnom zasjedanju Opće skupštine UN-a: Žene 2000. – Jednakost spolova, razvoj i mit (Peking +5) u lipnju 2000. te održavanje konferencije Žene u Hrvatskoj 2001. –

71 Grupa stručnjaka za djelovanje protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (GREVIO), Osnovno evaluacijsko izvješće GREVIO-a o zakonodavnim i drugim mjerama kojima se provode odredbe Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija) – Hrvatska, 26. svibnja 2023. Dostupno: <<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Obitelj%20i%20djeca/GREVIO/GREVIO%20IZVJE%C5%A0%C4%86E%20O%20PROVEDBI%20KONVENCIJE%20VE%20O%20SPRE%C4%8CAVANJU%20I%20BORBI%20PROTIV%20NASILJA%20NAD%20%C5%BDENAMA%20I%20NASILJA%20U%20OBITELJI%20ZA%20REPUBLIKU%20HRVATSKU.pdf>> pristupljeno 2. travnja 2024.

72 Dobrotić, Matković i Zrinščak (n 62) 225.

73 Kesic (n 63) 19.

74 Promjena Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 113/2000) (HR).

75 Prema komparativnim istraživanjima, velika većina ustava u svojim odredbama sadrži jamstvo ravnopravnosti spolova u nekom obliku, odnosno njih 184 od 200, pri čemu njih 139 eksplicitno sadrži navedeno jamstvo. Catharine A. MacKinnen, 'Toward a Renewed Equal Rights Amendment: Now More than Ever' (2014) 37 (569) Harvard Journal of Law & Gender 579.

76 Osim ravnopravnosti spolova, sukladno čl. 3. Ustava popis najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske uključuje slobodu, jednakost, nacionalnu ravnopravnost, mirotvorstvo, socijalnu pravdu, poštovanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i okoliša, vladavinu prava i demokratski višestranaki sustav.

2005., u Zagrebu, u listopadu 2000., u skladu sa smjernicama skupa Peking +5.⁷⁷ Ovim angažmanima svakako je svoj izniman obol dao i proces europeizacije u sklopu kojega je Hrvatska bila u obvezi harmonizirati svoje zakonodavstvo s pravnom stečevinom Europske unije. Valja napomenuti kako je sastavni dio Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju – potpisan 29. listopada 2001. – bio i čl. 91. st. 3. koji se odnosi na područje jednakih mogućnosti za žene i muškarce.⁷⁸ U procesu pristupanja Europskoj uniji Hrvatska se obvezala harmonizirati svoje zakonodavstvo s primarnim i sekundarnim zakonodavstvom Unije u području ravnopravnosti spolova, odnosno s odredbama osnivačkih ugovora i niza direktiva kojima se osiguravaju jednake mogućnosti i prava u područjima zapošljavanja, stručnog osposobljavanja, socijalne sigurnosti.⁷⁹ U tom je kontekstu Nacionalnim programom za pridruživanje Europskoj uniji za 2003. godinu⁸⁰ jednim od prioriteta utvrđeno i donošenje Zakona o ravnopravnosti spolova. Prvi Zakon o ravnopravnosti spolova usvojen je 14. srpnja 2003. (dalje u tekstu: ZRS 2003),⁸¹ no zbog formalne neustavnosti i činjenice da kao organski zakon nije bio izglasan u Hrvatskom saboru potrebnom većinom glasova,⁸² Ustavni sud ga je ukinuo Odlukom od 16. siječnja 2008. godine.⁸³ Vrlo brzo nakon Odluke Ustavnog suda donesen je drugi, i danas važeći, Zakon o ravnopravnosti spolova⁸⁴ (15. srpnja 2008., dalje u tekstu: ZRS 2008), sadržajno vrlo sličan prvom ZRS-u 2003 te dodatno usklađen s međunarodnim i europskim standardima.⁸⁵ ZRS 2008 ističe odredbe za promicanje i zaštitu ravnopravnosti spolova kao temeljne ustavne vrednote, propisuje način zaštite od diskriminacije na temelju spola i stvaranje jednakih mogućnosti za žene i muškarce te definira temeljne pojmove ravnopravnost spolova, diskriminaciju na temelju spola, zabranu izravne i neizravne diskriminacije te zabranu uznemiravanja i spolnog uznemiravanja.

Osim odredbama ZRS-a 2008 kao krovnog zakona, ustavne odredbe o ravnopravnosti spolova dalje su razrađene čitavim nizom zakona i podzakonskih akata, od kojih svakako valja izdvojiti Zakon o suzbijanju diskriminacije iz 2008.,⁸⁶ ali i niz drugih specijaliziranih zakona iz domene rada i radnih odnosa, obitelji, nasilja u obitelji, kaznenog zakonodavstva itd.⁸⁷ Od

77 Kesić (n 63) 19.

78 'Prijedlog Zakona o ravnopravnosti spolova s konačnim prijedlogom Zakona' (Ministarstvo rada i socijalne skrbi 2003) t. II. Dostupno: <<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/Arhiva//51.%20-%204.pdf>> pristupljeno 3. svibnja 2024.

79 Vidi: 'Prijedlog Zakona o ravnopravnosti spolova s konačnim prijedlogom Zakona' (Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti 2008) t. I. Dostupno: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/Arhiva//32_03.pdf> pristupljeno 3. svibnja 2024.

80 Nacionalni program Republike Hrvatske za pridruživanje Europskoj uniji – 2003. Narodne novine, broj 30/2003 (HR).

81 Zakon o ravnopravnosti spolova (Narodne novine, broj 116/2003) (HR).

82 Sukladno Ustavu, za organske zakone kojima se razrađuju Ustavom utvrđena ljudska prava i temeljne slobode propisano je donošenje većinom glasova svih zastupnika (čl. 83. st. 2. Ustava), odnosno potrebno je da najmanje 76 od ukupno 151 zastupnika glasuje „za“. Za Zakon o ravnopravnosti spolova iz 2003. glasovalo je 75 zastupnika.

83 Ustavni sud Republike Hrvatske, Odluka br. U-I-2696/2003 od 16. siječnja 2008. (Narodne novine, broj 14/2008) (HR).

84 Zakon o ravnopravnosti spolova (Narodne novine, broj 82/2008, 69/2017) (HR).

85 Vešić (n 4) 79.

86 Zakon o suzbijanju diskriminacije (Narodne novine, broj 85/2008, 112/2012) (HR).

87 Neki od tih zakona uključuju: Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (2017.), Obiteljski zakon (2015.), Zakon o radu (2014.), Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola (2014.), Zakon o zdravstvenoj zaštiti (2018.), Zakon o socijalnoj skrbi (2022.), Zakon o političkim strankama (1993.), Zakon o izborima zastupnika u Hrvatski sabor (1999.). Više o zakonskom okviru: 'Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027.' (Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, Zagreb, 2023) 7–8. Dostupno: <<https://ravnopravnost.gov.hr/nacionalni-plan-za-ravnopravnost-spolova-za-razdoblje-do-2027-godine/3442>> pristupljeno 2. svibnja 2024.

strateških dokumenata valja izdvojiti Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. (kao i prateći Akcijski plan), koji je izradio Vladin Ured za ravnopravnost spolova,⁸⁸ a koji se nastavlja na prethodnu Nacionalnu politiku za ravnopravnost spolova za razdoblje 2011. – 2015. godine (!).

ZRS 2003 bio je temelj za osnivanje institucionalnih provedbenih mehanizama koji su počeli s radom 2003. i 2004. godine: Pravobranitelj za ravnopravnost spolova kao neovisno tijelo (listopad 2003.), Ured za ravnopravnost spolova kao Vladina stručna služba (ožujak 2004.) te koordinatori/ce za ravnopravnost spolova u tijelima državne uprave, povjerenstva za ravnopravnost spolova kao radno-savjetodavna tijela županijskih skupština i skupštine Grada Zagreba te gradska i općinska povjerenstva za ravnopravnost spolova.⁸⁹ Isti institucionalni okvir zadržao je i ZRS 2008, s tim što je dodatno unaprijeđen i razrađen kad je riječ o redefiniciji i proširenim ovlastima te djelokrugu rada Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova.⁹⁰ Dio je institucionalnog okvira i radno tijelo Hrvatskog sabora s pravima i dužnostima matičnog radnog tijela u područjima koji se odnose na promicanje i praćenje primjene načela ravnopravnosti spolova – Odbor za ravnopravnost spolova, koji je osnovan Poslovníkom Hrvatskog sabora⁹¹ i djeluje od 2002. godine.

3.3. UTJECAJ USTAVNOG SUDA RH NA (NE)RAVNOPRAVNOSTI ŽENA U PODRUČJU ZDRAVLJA I POLITIKE

Za sagledavanje pravnog položaja žena svakako je bitno imati u vidu i relevantnu praksu Ustavnog suda. Dio te prakse neke su poprilično dobre, ali, nažalost, i neke ne tako dobre odluke koje je Ustavni sud donosio u postupcima rješavanja ustavnih tužbi te u postupcima apstraktne kontrole zakona i podzakonskih akata. U kontekstu provedbe apstraktne kontrole zakona Ustavni sud je donio Odluka iz 2015. kojom je zadan snažan udarac dugogodišnjim nastojanjima usmjerenima prema većoj zastupljenosti žena u procesima političkog odlučivanja.⁹² U Odluci u kojoj je ocjenjivao ustavnost pojedinih odredbi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izboru zastupnika Hrvatskog sabora (2015),⁹³ Ustavni sud je konstatirao kako odredba kojom je propisano poništavanje kandidacijske liste koja ne udovoljava uvjetu zastupljenosti obaju spolova u minimalnom postotku od 40 % nije sukladna Ustavu. Iako Ustavni sud još hvata zalet prema odlučnijem tumačenju ustavnih vrednota,⁹⁴ zanimljivo je da je baš u ovoj odluci jasno dao prednost jednoj ustavnoj vrednoti u odnosu na drugu. Ustavni

88 *Ibid.*

89 Glava IX., čl. 18.–28. Zakona o ravnopravnosti spolova iz 2003. godine. Prema Nacionalnom planu za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027., povjerenstva za ravnopravnost spolova djeluju u svih 20 županija i u Gradu Zagrebu te u oko 90 općina i gradova. *Ibid.*, 8.

90 Veštic (n 4) 88.

91 Poslovník Hrvatskog sabora (Narodne novine, broj 81/2013, 113/2016, 69/2017, 29/2018, 52/2020, 119/2020, 123/2020) (HR).

92 Ustavni sud Republike Hrvatske, Odluka i Rješenje br. U-I-1397/2015 od 24. rujna 2015. (Narodne novine, broj 104/2015) (HR).

93 Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izboru zastupnika Hrvatskog sabora (Narodne novine, broj 19/2015) (HR).

94 Arsen Bačić, 'Mjesto i uloga ustavnih vrednota u demokratskom konstitucionalizmu' u: Bačić A (ur.), *Dvadeseta obljetnica Ustava Republike Hrvatske* (HAZU 2011) 160.

sud je ovom odlukom izričito dao prednost ustavnoj vrednosti demokratskog višestranačkog sustava u odnosu na ustavnu vrednotu ravnopravnosti spolova. Ustavni sud pogrešno se vodio načelima koja se primjenjuju u postupku izbora sudaca Europskog suda za ljudska prava (načelo sposobnosti, stručnosti, profesionalnosti) koja nisu upitna u kontekstu izbora sudaca, ali jesu u kontekstu parlamentarnih izbora. Tako je Ustavni sud konstatirao da u konkurenciji dviju jednakovrijednih ustavnih vrednota „prevagu ima i uvijek mora imati višestranačka demokracija“.⁹⁵ Diskvalifikaciju liste koja ne poštuje kvotu od 40 % zastupljenosti, Ustavni sud je ocijenio u suprotnosti s čl. 3. Ustava zbog nerazmjerno ograničavajućeg učinka na slobodu kandidiranja sudionika izbornog natjecanja, ali i u odnosu na opći razvitak višestranačkog demokratskog sustava.⁹⁶ Naravno da ovakvo utvrđenje Ustavnog suda ne znači da su se kvote rodne zastupljenosti ukinule, ali sankcioniranje nepoštovanja zastupljenosti žena na kandidacijskim listama sukladno zakonu, prilično je benigno, ako ga uopće i bude.

Primjer dobre prakse, unatoč gotovo tri desetljeća od podnošenja prvog prijedloga za nadzorom ustavnosti,⁹⁷ predstavlja Rješenje Ustavnog suda iz 2017. u kojemu je Ustavni sud ocjenjivao zakon kojim se regulira prekid trudnoće iz 1978.⁹⁸ godine i koji je i dalje na snazi. Kostadinov navodi kako je Ustavni sud ovim Rješenjem praktički konstitucionalizirao periodički model trudnoće, u kojemu su ustavne vrednote i Ustavom zajamčena prava pravedno uravnotežena u cilju zaštite žene na privatnost i osobnost, s jedne strane te javnog interesa da se osigura zaštita nerođenog bića koju Ustav jamči kao Ustavom zaštićenu vrijednost, s druge strane.⁹⁹ Unatoč tome, dobro je poznato kako se unatoč zajamčenom pravu na pobačaj žene u Hrvatskoj, pogotovo u nekim dijelovima Hrvatske, suočavaju s priličnim teškoćama u pristupu pobačaju.

Kratak pregled onoga što je u Hrvatskoj napravljeno na području ravnopravnosti žena i muškaraca pokazuje kako unatoč relativno kvalitetnom pravnom i institucionalnom okviru izgrađenom u posljednjih dvadeset godina postoji još mnogo prostora za poboljšanja. Ovakav zaključak posebno se odnosi na brojne izazove na području implementacije pravnog okvira, na potrebu (materijalnog i personalnog) osnaživanja neovisnih institucionalnih mehanizama nadležnih za provedbu pravnog okvira te na potrebu snažnijeg angažmana Ustavnog suda na području tumačenja ustavnih vrednota općenito, ali i konkretno u kontekstu ustavne vrednote ravnopravnosti žena i muškaraca. Barem prividnoj slici opredijeljenosti vlasti za ostvarivanje vizije društva jednakih mogućnosti i uspostavljanje stvarne rodne ravnopravnosti svakako bi svoj doprinos dalo i pravovremeno donošenje relevantnih strateških dokumenata (a ne uz kašnjenje od nekoliko godina!).

U sljedećem poglavlju prikazat će se stvarno stanje ravnopravnosti žena u RH na temelju analize aktualnih relevantnih međunarodnih i europskih mjerenja.

95 Ustavni sud Republike Hrvatske (n 92), t. 124.

96 *Ibid.*, t. 127.

97 Naime, prvi prijedlog za pokretanje postupka nadzora ustavnosti Zakona iz 1978. podnijeli su još 1991. Nika Karabatić iz Rijeke i Antun Lisac iz Vetova. Ustavnom sudu trebalo je, dakle, 26 godina za donošenje rješenja.

98 Zakon o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece (Narodne novine, broj 18/1978, 31/1986, 47/1989, 88/2009) (HR).

99 Biljana Kostadinov, 'Konstitucionalizacija periodnog modela prekida trudnoće u Republici Hrvatskoj' (2017) 65 (6461) Novi informator 1.

4. (NE)RAVNOPRAVNOST ŽENA I MUŠKARACA U REPUBLICI HRVATSKOJ – MEĐUNARODNA I EUROPSKA MJERENJA

Unatoč solidno izgrađenom pravnom i institucionalnom okviru za postizanje ravnopravnosti žena i muškaraca u Hrvatskoj, postavlja se pitanje koja je razina ravnopravnosti žena u odnosu na muškarce u hrvatskom društvu postignuta u posljednjem desetljeću, uzimajući u obzir globalni i europski kontekst.¹⁰⁰

Mjerenje ravnopravnosti žena i muškaraca u društvu uključuje ispitivanje niza društvenih, ekonomskih, političkih i kulturoloških pokazatelja. Cilj je ovih mjerenja ispitati imaju li žene i muškarci jednak pristup mogućnostima, sredstvima i pravima. Razlika u položaju žena u odnosu na muškarce naziva se *gender gap* ili rodni jaz.¹⁰¹ Međunarodne i europske organizacije prema određenim pokazateljima periodično mjere indeks ravnopravnosti žena i muškaraca u društvu radi praćenja napretka i postizanja potpune rodne ravnopravnosti zacrtane u međunarodnim ugovorima, strategijama i akcijskim planovima, prije svega međunarodnih obveza iz CEDAW-a, Pekinške akcijske platforme (1995), UN-ovih Održivih ciljeva razvoja 2030 (Cilj 5 – rodna ravnopravnost), EU Gender Equality Strategy 2020–2025., kao i upravo objavljene Gender Equality Strategy (2024–2029) Vijeća Europe. Tako najreprezentativnija mjerenja na globalnoj razini provode Svjetski ekonomski forum i Svjetska banka za obnovu i razvoj (dalje u tekstu: Svjetska banka) kao partneri UN-a i drugih međunarodnih i europskih organizacija u zajedničkom nastojanju postizanja rodne ravnopravnosti. Na razini EU-a najreprezentativnije mjerenje indeksa rodne ravnopravnosti periodično provodi Europski institut za ravnopravnost spolova (dalje u tekstu: EIGE).

4.1 RAVNOPRAVNOST ŽENA U REPUBLICI HRVATSKOJ PREMA GLOBALNIM MJERENJIMA

Globalni indeks rodnog jaza predstavlja okvir za utvrđivanje i praćenje veličine i dosegaja nejednakosti između žena i muškaraca kao i praćenje napretka u izjednačavanju tijekom vremena. Područje mjerenja rodnog jaza prema Svjetskom ekonomskom forumu odnosi se na četiri temeljne kategorije participacije i pristupa mogućnostima u područjima: 1) ekonomije, 2) obrazovanja, 3) politike te 3) očuvanja zdravlja.¹⁰²

Tako je prema indeksu Svjetskog ekonomskog foruma iz 2023. godine, položaj žena u Hrvatskoj ispod europskog prosjeka, pri čemu Republika Hrvatska na globalnoj sceni zauzima 55. mjesto od 146 država u kojima se mjerila ravnopravnost žena i muškaraca. Položaj žena u području zdravlja i preživljavanja te obrazovanja prilično je dobro ocijenjen, tako da su se žene

¹⁰⁰ Danas Republika Hrvatska ima podjednaki omjer žena i muškaraca. Udio žena u ukupnom stanovništvu Republike Hrvatske, prema procjeni stanovništva sredinom 2022. jest 51,7 %, dok je udio muškaraca 48,3 %. 'Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske'. Dostupno: <<https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58063>> pristupljeno 13. travnja 2024.

¹⁰¹ Ricardo, Hausman, Laura D Dyson i Saadia Zahidi 'The Global Gender Gap Report' (World Economic Forum 2008) 3–4.

¹⁰² Cilj je mjeriti rodni jaz u pristupu sredstvima i mogućnostima u određenim državama, neovisno o razvijenosti pojedine države. Primjerice, mjeri se razlika u mogućnostima muškaraca i žena u obrazovanju, a ne općenito kvaliteta obrazovanja u određenoj državi. *Ibid.*

u Hrvatskoj približile položaju muškaraca više od 96 %, odnosno 95 %. Kad taj indeks dosegne 100 %, to će značiti potpunu ravnopravnost žena i muškaraca. Međutim, u području ekonomske i političke ravnopravnosti žena s muškarcima, situacija je vrlo zabrinjavajuća. Žene u Hrvatskoj su prema ekonomskoj ravnopravnosti s muškarcima na 99. mjestu u usporedbi sa 146 država u kojima se mjerio rodni jaz, dok u političkoj participaciji žene u Hrvatskoj zauzimaju tek 47. mjesto od 146 država.¹⁰³

Svjetska banka jedanput na godinu procjenjuje učinak propisa na ekonomske mogućnosti i ekonomski položaj žena u društvu. U okviru programa Women, Business and the Law 2024, Svjetska banka je prikupila i objavila dvije vrste podataka za 190 država: 1) indekse o deset pokazatelja o postojanju pravnih okvira kojima se utječe na živote i profesionalne karijere žena (sigurnost, mobilnost, radno mjesto, plaća, bračni odnosi, roditeljstvo, skrb o djeci, poduzetništvo, imovina i nasljeđivanje te mirovine) i 2) indekse koji se odnose na razliku između prava žena na papiru (*law in book*) i ostvarivanja prava žena u praksi (*law in action*).¹⁰⁴

Uz navedene Svjetska banka je uvela i dva nova indikatora u mjerenju ravnopravnosti žena: a) sigurnost žena i b) skrb o djeci. Sigurnost žena odnosi se prije svega na nasilje nad ženama što predstavlja najočitiju manifestaciju rodne nejednakosti koja pogađa žene na svim krajevima svijeta. Na globalnoj razini jedna od triju žena žrtva je nekog oblika partnerskog nasilja, pri čemu je u 2021. godini svakog sata bilo ubijeno više od pet žena diljem svijeta. Nasilje nad ženama, kao najdrastičniji oblik neravnopravnosti žena u društvu, ugrožava osobnu autonomiju žene i negira temeljna ljudska prava žena što utječe na ekonomiju države. Bez zaštite žena od nasilja nije moguće postići ravnopravnosti žena s muškarcima u bilo kojem drugom području. Stoga u novom mjerenju Svjetske banke sigurnost žena postaje prvi indikator mjerenja ravnopravnosti, uključujući četiri specifična pokazatelja (obiteljsko nasilje, seksualno uznemiravanje, dječji brakovi i femicid). Mjerenjem indikatora skrbi o djeci dobiva se uvid u količinu vremena koje žene koriste za skrb o djeci. Uvid u praksu, tj. primjenu propisa kojima se ženama omogućuje ravnoteža između skrbi o djeci i profesionalnog života govori nam o stvarnom problemu rodnog jaza.¹⁰⁵

Nijedna od 190 država, prema podacima Svjetske banke, ne pokazuje potpunu izjednačenost žena i muškaraca u svim segmentima života. Štoviše, uključivanje ispitivanja primjene prava u praksi pokazalo je da je rodni jaz zapravo mnogo veći nego što to druga mjerenja redovito pokazuju.¹⁰⁶ Navedeno mjerenje Svjetske banke iz 2024. godine pokazuje da je Hrvatska u području donošenja temeljnih propisa kojima se ženama jamči ravnopravnost ostvarila indeks od 93,8 bodova. U području donošenja propisa kojima se omogućuje ostvarivanje temeljnih propisa kojima se ženama jamči ravnopravnost indeks iznosi 87,5 bodova, a u vezi s pitanjem donošenja ostalih mjera kojima se pomaže i potiče ostvarivanje prava žena na ravnopravnost, Hrvatska je indeksirana sa 61,7 bodova. Za ocjenu primjene propisa u praksi Hrvatska nije dostavila podatke, tako da je mjerenje ravnopravnosti žena u praksi izostalo. U usporedbi s

103 World Economic Forum 'The Global Gender Gap Report 2023, Croatia'. Dostupno: <https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2023.pdf> pristupljeno 9. travnja 2024.

104 World Bank 'Women, Business and the Law 2024' (World Bank Group 2024) <doi:10.1596/978-1-4648-2063-2>.

105 *Ibid.*, iii, 25.

106 Npr. 98 država donijelo je zakone koji obvezuju jednaku plaću za žene za isti rad. Međutim, samo je 35 država usvojilo transparente mjere i mehanizme za ostvarivanje jednakosti plaća. To znači da je tek jedna od pet žena izjednačena u primanjem s muškarcima. Naime, tek polovica žena uopće ima pristup visoko plaćenim poslovima, a svaka peta ima pristup upravljačkim pozicijama! World Bank (n 104) xiii-xiv.

ostalim državama u Europi, Hrvatska je, kad je riječ o rodnoj ravnopravnosti u grupi s Češkom, Mađarskom, Litvom i Srbijom, a lošije od Hrvatske ocijenjene su Bugarska, Rumunjska, Slovačka te Bosna i Hercegovina.¹⁰⁷

Zaključno, navedeno mjerenje Svjetske banke iz 2024. godine jasno pokazuje kako su žene najmanje ravnopravne s muškarcima u područjima vlastite sigurnosti, ekonomije i skrbi o djeci. Drugim riječima, ekonomsko osnaživanje žena izravno vodi prema ravnopravnosti žena u društvu, a time i razvoju društva u cjelini. Ekonomsko osnaživanje žena prema stajalištu Svjetske banke, može se unaprijediti: zaštitom žena od nasilja u obitelji i na radnom mjestu, dostupnim i kvalitetnim uslugama za skrb o djeci te podrškom ženama u poduzetništvu (npr. rodno osjetljivi kriteriji u javnoj nabavi te povećanje obveznih kvota u upravljačkim strukturama).¹⁰⁸ Prema ocjeni Svjetske banke za postizanje ravnopravnosti žena u području ekonomije nije dovoljno samo donijeti propise, nego se treba pobrinuti i za njihovu implementaciju u praksu, poput donošenja akcijskih planova, razvoja usluga, procedura, agencija za nadzor primjene propisa, novčanih sredstava i konačno sankcioniranja.¹⁰⁹

4.2. MJERENJE RAVNOPRAVNOSTI ŽENA U REPUBLICI HRVATSKOJ PREMA EUROPSKOM MJERENJU

Europska unija mjeri ravnopravnost žena i muškaraca od 1 do 100, pri čemu ocjena 100 znači potpunu jednakost žena i muškaraca. Pokazatelji prema kojima EIGE mjeri indeks ravnopravnosti žena i muškaraca u Europskoj uniji odnose se na šest temeljnih područja: 1) područje tržišta rada, 2) financija, 3) znanja/obrazovanja, 4) moći, 5) slobodnog vremena i 6) zdravlja. U mjerenja indeksa rodne ravnopravnosti u 2023. godini dodana su još dva nova područja koja višestruko utječu na neravnopravnost žena u društvu – dob, invaliditet, obrazovanje, obitelj i migrantski status. Područje nasilja nad ženama obuhvaća najučestalije kaznene oblike nasilja nad ženama u Europskoj uniji. Posebna pozornost u mjerenju indeksa ravnopravnosti žena i muškaraca u Europskoj uniji za 2023. godinu posvećena je domeni neplaćenog rada kako bi se bolje razumio utjecaj na poslovne prilike, ravnotežu privatnog i profesionalnog života, slobodno vrijeme i društvene aktivnosti muškaraca i žena.¹¹⁰

Hrvatska je prema indeksu ravnopravnosti spolova za 2023. godinu, od 100 bodova dobila 60,7 i zauzela 20. mjesto među 27 članica Europske unije kad je riječ o rodnoj ravnopravnosti, što je za 9,5 bodova ispod prosjeka Europske unije. Hrvatska je od 2010. godine u vezi s ravnopravnosti žena i muškaraca porasla za 8,4 boda, međutim, od 2020. stagnira. Ukupni rezultat Hrvatske ostao je nepromijenjen (60,7 bodova), a razlog tome je brži napredak drugih država članica Europske unije, pa je Hrvatska u ukupnom poretku pala s 19. na 20. mjesto.¹¹¹

¹⁰⁷ *Ibid.*, xiii, 5, 95.

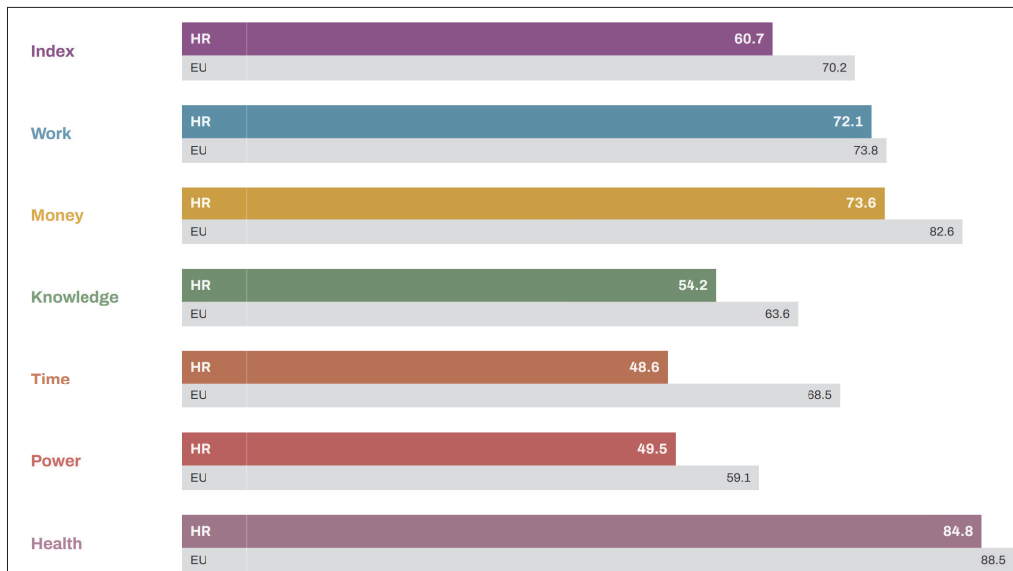
¹⁰⁸ *Ibid.*, xi.

¹⁰⁹ *Ibid.*, 19–20.

¹¹⁰ European Institute for Gender Equality 'Gender Equality Index 2023: Towards a green transition in transport and energy' (Publications Office of the European Union 2023). Dostupno: <<https://eige.europa.eu/gender-equality-index/about>> pristupljeno 10. travnja 2024.

¹¹¹ *Ibid.*

Slika 1: EU-ov indeks ravnopravnosti spolova (2023)

Izvor: European Institute for Gender Equality, 2023.

Rodna neravnopravnost u Hrvatskoj najizraženija je u domeni visokog obrazovanja gdje je Hrvatska zauzela pretposljednje, 26. mjesto od 27. članica Europske unije. Naime, unatoč činjenici da su žene općenito obrazovanije od muškaraca na akademskoj razini, diskriminacija žena postoji time što su žene više zastupljene u programima koji su usmjereni obrazovnim znanostima, zdravlju, socijalnoj skrbi, humanizmu i umjetnosti. Nasuprot tome izostaje ravnopravnost u obrazovanju žena u STEM području (prirodne, tehničke i biotehničke znanosti).¹¹²

Slika 2: EU-ov indeks ravnopravnosti u području obrazovanja

Country	Knowledge					
	Attainment and participation				Segregation	
	Graduates of tertiary education (% , 15-89 population)		People participating in formal or non-formal education and training (15-74 population)		Tertiary students in education, health and welfare, humanities and arts (% , 15+ population)	
	Women	Men	Women	Men	Women	Men
HR	23	19	14	11	37	17
EU	28	26	19	18	43	21

Izvor: European Institute for Gender Equality, 2023.

Najveći napredak u postizanju ravnopravnosti žena i muškaraca postignut je na području tržišta rada, odnosno zapošljavanja žena posebno u području obrazovanja, zdravstvene i

112 Ibid.

socijalne skrbi. Međutim, kako su ostale države članice Europske unije u ovom području brže napredovale, tako je Hrvatska pala s 19. na 20. mjesto.¹¹³

Slika 3: EU-ov indeks ravnopravnosti u području tržišta rada

Country	Work									
	Participation				Segregation and quality of work					
	Full-time equivalent employment rate (% , 15-89 population)		Duration of working life (years, 15+ population)		Employed people in education, human health and social work activities (% , 15-89 employed)		Ability to take one hour or two off during working hours to take care of personal or family matters (% , 15+ workers)		Career Prospects Index (points, 0-100, +15 population)	
	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men
HR	41	54	31	35	26	5	38	50	60	61
EU	42	57	34	38	30	8	29	37	62	63

Izvor: European Institute for Gender Equality, 2023

Najveći porast rodne neravnopravnosti žena događa se u području (slobodnog) vremena koje žene svakodnevno posvećuju učenju s djecom, skrbi o djeci, unucima, starijima i bolesnim članovima obitelji te kuhanju i kućanskim poslovima. To se odražava na slobodno vrijeme žena za koje su zakinite, za razliku od muškaraca koji imaju više slobodnog vremena za sportske, kulturne aktivnosti izvan doma, odmor, kao i volonterske aktivnosti i druženje s prijateljima i obitelji. Hrvatska je u ovom području s 18. mjesta pala na posljednje, 27. mjesto u Europskoj uniji. Drugim riječima, žene u Hrvatskoj su u odnosu na ostale Europljanke, najviše opterećene skrbi o članovima obitelji i kućanskim obvezama, zbog čega imaju najmanje slobodnog vremena.¹¹⁴

Slika 4: EU-ov indeks ravnopravnosti u području slobodnog vremena

Country	Time							
	Care activities				Social activities			
	People caring for and educating their children or grandchildren, elderly or people with disabilities, every day (% , 18-74 population)		People doing cooking and/or housework, every day (% , 18-74 population)		Workers doing sporting, cultural or leisure activities outside of their home, at least daily or several times a week (% , 16-74 workers)		Workers involved in voluntary or charitable activities, at least once a month (% , 16-74 workers)	
	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men
HR	39	28	78	34	12	24	4	8
EU	34	25	63	36	29	34	11	15

Izvor: European Institute for Gender Equality, 2023

¹¹³ *Ibid.*

¹¹⁴ *Ibid.*

U području moći koje se odnosi na upravljanje ili odlučivanje u gospodarstvu i politici, Hrvatska je zauzela 16. mjesto od 27 članica Europske unije, što je napredak za jedno mjesto od 2020. godine, premda se u ovom području ne bilježi napredak.¹¹⁵

Slika 5: EU-ov indeks ravnopravnosti u području upravljanja i odlučivanja

Country	Share of ministers (%)		Share of members of parliament (%)		Share of members of regional assemblies/local municipalities (%)		Share of members of boards in largest quoted companies, supervisory board or board of directors (%)		Share of board members of central bank (%)		Share of board members of research funding organisations (%)	
	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men
HR	22	78	34	66	30	70	31	69	11	89	14	86
EU	34	66	33	67	30	70	33	67	28	72	41	59

Izvor: European Institute for Gender Equality, 2023.

Zaključno, u kontekstu mjerenja indeksa ravnopravnost u Europskoj uniji žene u Republici Hrvatskoj općenito su obrazovanije od muškaraca, međutim u onim zanimanjima koja su manje plaćena (obrazovanje, zdravstvo, socijalna skrb), prema čemu se u usporedbi s ostalim državama žene u Republici Hrvatskoj nalaze na pretposljednem mjestu u Europskoj uniji. Žene se sve više zapošljavaju upravo u područjima zdravstva i socijalne skrbi, za koja postoje potrebe na tržištu rada. Žene su se tako približile na tržištu rada muškarcima, međutim žene u Republici Hrvatskoj imaju najlošije uravnotežen profesionalni i privatni život u Europskoj uniji. Svoje slobodno vrijeme one posvećuju učenju s djecom, brizi o starijim i bolesnim članovima obitelji, zbog čega nemaju vremena za odmor, sport i razonodu, za razliku od muškaraca. Napokon, na području moći koja se odnosi na donošenje odluka, žene ni u jednoj domeni (parlament, vlada, lokalna i regionalna samouprava, uprave trgovačkih društava, središnja banka i upravljanje u znanosti) nisu prešle 30 % kad je posrijedi sudjelovanje. Štoviše, u području gospodarstva i znanosti, žene nisu dosegnule ni 10 % kad je riječ o sudjelovanju u odlučivanju, u odnosu na muškarce u Republici Hrvatskoj.

Upravo područje moći, odnosno područje participacije žena u donošenju odluka¹¹⁶ prema procjenama EIGE, predstavlja ključni element u implementaciji EU Gender Equality Strategy 2020.–2025. i u ostvarivanju UN-ovih Održivih ciljeva razvoja u području rodne ravnopravnost, Pekinške akcijske platforme kao i mjerenje drugih političkih inicijativa Europske unije.¹¹⁷

¹¹⁵ *Ibid.*

¹¹⁶ Pozicija donošenja odluka definira se kao pozicija na kojoj osoba može donositi ili utjecati na donošenje odluka. Općenito, statistički podaci u području donošenja odluka odnose se na najviša tijela na međunarodnoj, nacionalnoj i lokalnoj razini koja imaju utjecaj na politike, operacionalizaciju i organizaciju, redovito donošenje odluka pri čemu su članovi tijela koje donosi odluke fizičke osobe i u pravilu imaju predsjedavajuću osobu (npr. parlament ili velike kompanije). European Institute for Gender Equality (n 110) 4–6.

¹¹⁷ U tom smislu EIGE posebnu pozornost posvećuje statističkim podacima o broju žena i muškaraca na pozicijama na kojima se donose odluke i koji utječu na njihovo donošenje. Tako se statistički podaci trebaju odnositi na broj žena i muškaraca koji

5. ZAKLJUČAK

Povijest borbe za prava žena (povijest feminizma) predstavlja širok društveni pokret kojim se od kraja 19. stoljeća do danas nastoji postići jednakost žena i muškaraca. Tijekom najvećeg dijela ljudske povijesti žene su bile isključene iz procesa donošenja odluka, stvaranja i tumačenje prava, međutim danas feminizam podrazumijeva najintenzivnije rasprave o pravnoj znanosti. Štoviše, na društvenoj sceni iznimno su aktualne teme o pravima žena na području reproduktivnog zdravlja, obiteljskog nasilja, spolne diskriminacije, nejednakosti plaća i slično. Borba za prava žena se nastavlja, premda su područje i intenzitet borbe različiti, ovisno o razvoju zajednice u kojoj se bitke za rodnu ravnopravnost vode.

U Hrvatskoj je na području ravnopravnosti žena i muškaraca ostvaren znatan napredak, počevši od prve formalne političke intervencije u ravnopravnost spolova za vrijeme komunizma od druge polovine 20. stoljeća, preko solidnog pravnog i institucionalnog okvira izgrađenog od osamostaljenja Republike Hrvatske do danas. Međutim, analiza pravnog sustava i prakse nas dovode do zaključka da postoji još mnogo prostora za poboljšanja. Ovakav zaključak posebno se odnosi na područje implementacije pravnog okvira, potrebu osnaživanja neovisnih institucionalnih mehanizama nadležnih za provedbu pravnog okvira te na potrebu snažnijeg angažmana Ustavnog suda na području tumačenja ustavnih vrednota općenito, ali i konkretno u kontekstu ustavne vrednote ravnopravnosti žena i muškaraca.

Nadalje, kad dođemo na polje konkretnih mjerenje ravnopravnosti žena i muškaraca u hrvatskom društvu, zaključujemo kako su žene u Hrvatskoj daleko od dolaska na kraj iscrpljujuće dugog puta prema rodnoj ravnopravnosti. Prema najnovijim globalnim mjerenjima iz 2023. godine položaj žena u Hrvatskoj ispod je europskog prosjeka, pri čemu su ekonomska i politička ravnopravnost žena najlošije ocijenjeni. Ovo globalno mjerenje potvrđeno je i europskim mjerenjem također iz 2023. godine, prema kojemu su žene u Hrvatskoj općenito obrazovanije od muškaraca, međutim u onim zanimanjima koja su manje plaćena (obrazovanje, zdravstvo, socijalna skrb) i na pretposljednem su mjestu u Europskoj uniji. Žene se sve više zapošljavaju upravo u područjima zdravstva i socijalne skrbi, za koja postoje potrebe na tržištu rada, pa su se tako približile muškarcima na tržištu rada. Međutim, žene u Hrvatskoj imaju najlošije uravnotežen profesionalni i privatni život u Europskoj uniji (posljednje mjesto). Svoje slobodno vrijeme žene u Hrvatskoj posvećuju učenju s djecom, brizi o starijim i bolesnim članovima obitelji, zbog čega nemaju vremena za odmor, sport i razonodu, za razliku od muškaraca. Napokon, na području moći koja se odnosi na donošenje odluka, žene ni u jednoj domeni (parlament, vlada, lokalna i regionalna samouprava, uprave trgovačkih društava, središnja banka i upravljanje u znanosti) nisu prešle 30 % kad je riječ o sudjelovanju. Štoviše, u području gospodarstva i znanosti, žene nisu dosegnule ni 10 % sudjelovanja u odlučivanju, u odnosu na muškarce.

Uzimajući u obzir da su mnogobrojna istraživanja pokazala da su društva u kojima žene sudjeluju u politici inkluzivna, pravedna i odgovorna, da društvo podjednako čine muškarci i žene, tada bi u donošenju odluka žene trebale sudjelovati podjednako kao i muškarci. Vlade

se nalaze na pozicijama na kojima se donose odluke u područjima politike, javne uprave, pravosuđa, gospodarstva i financija, socijalnog partnerstva i nevladinog sektora, okoliša i klimatskih promjena, medija, znanosti, sporta, transporta, COVID-19 i EU-ovih fondova. *Ibid.*

u kojima istinski i podjednako sudjeluju žene u prvi plan stavljaju obrazovanje, zdravlje i obitelj, što je temelj dugoročno zdravog i sretnog društva. Participacija žena smanjuje korupciju u društvu, a povećava društvenu povezanost i osjećaj solidarnosti te predstavlja put kojim je moguće utjecati na demografsku sliku društva.¹¹⁸ Stoga, upravo područje moći, odnosno područje participacije žena u donošenju odluka, predstavlja ključni element u implementaciji strateških ciljeva razvoja u području rodne ravnopravnost na svim razinama.

Kako bi se ubrzao napredak u izjednačavanju žena i muškaraca, ne samo u politici i ekonomiji gdje su žene u Hrvatskoj najneravnopravnije, nego u svim sferama života, nužno je ukloniti diskriminatorne propise, donijeti snažan pravni okvir koji će osigurati rodnu jednakost u svim područjima života, osigurati implementaciju propisa te evaluirati utjecaj propisa na postizanje ravnopravnosti u konkretnom životu za što je potrebno izdvojiti sredstva, osigurati infrastrukturu i ljudski potencijal.¹¹⁹ Nadolazeće međunarodne, europske i nacionalne evaluacije i mjerenja nedvojbeno pokazat će nam na kojoj se dionici puta prema ravnopravnosti u Hrvatskoj nalaze žene, a na nama je da prepoznamo i kontinuirano kritički ocjenjujemo kreator (ne)sretnijeg društva u kojem živimo.

BIBLIOGRAFIJA

1. Adamović M, 'Analiza antifeminizma u djelu filozofkinje Gordane Bosanac' (2022) 42 (3) Filozofska istraživanja 443
2. Bačić A, 'Mjesto i uloga ustavnih vrednota u demokratskom konstitucionalizmu' u: Bačić A (ur.), *Dvadeseta obljetnica Ustava Republike Hrvatske* (Zagreb, HAZU, 2011)
3. Bartlett K T, 'Feminist Legal Methods' (1990) 103 Harv L Rev 829
4. Bartoluci S, Baršić M, 'Još si i lijepa i igraš nogomet?: rodna (ne)ravnopravnost i nogomet/futsal' (2020) 32 (1) *Studia ethnologica Croatica*, 97
5. Bouillet D, 'Sociokulturni činitelji rodne ravnopravnosti u hrvatskim obiteljima' (2006) 44 (174/4) *Sociologija i prostor* 439
6. Brust Nemet M, Vrdoljak G, 'Gender (In)equality in Child-Rearing and Housework between Mothers and Fathers – Children's Perspective' (2022) 24 (2) *Croatian Journal of Education* 429
7. Charlotte K, Scott Sørensen A, 'Three Waves of Feminism: From Suffragettes to Girls' u *Contemporary Gender Communication Theories & Analyses: From Silence to Performance* (SAGE Publications 2005)
8. Childs S, Krook M L, 'Should Feminists Give Up on Critical Mass? A Contingent Yes' (2006) 2 (4) *Politics and Gender* 522
9. Dahlerup D, 'The Story of the Theory of Critical Mass' (2006) 2 (4) *Politics and Gender*, 511
10. Dimitrijević P, *Ustav FNRJ, radno i privredno zakonodavstvo* (2. izdanje, Vesnik rada, Izdavačko preduzeće Ministarstva rada FNRJ 1949)

¹¹⁸ 'Women's Leadership and Political Participation' (UN Women). Dostupno: <<https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2013/12/UN%20WomenLGThemBriefUSwebrev2%20pdf.pdf>> pristupljeno 10. travnja 2024.

¹¹⁹ 'The crucial role of legal frameworks in advancing gender equality – Latest on SDG 5, Target 5.1: End all forms of discrimination against women and girls everywhere' (UN Women). Dostupno: <<https://www.unwomen.org/sites/default/files/2024-03/infographic-the-crucial-role-of-legal-frameworks-in-advancing-gender-equality-en.pdf>> pristupljeno 10. travnja 2024.

11. Dobrotić I, Matković T, Zrinščak S, 'Gender Equality Policies and Practices in Croatia – The Interplay of Transition and Late Europeanization' (2013) 47 (2) *Social Policy & Administration* 218
12. Dovrančić D, Katavić I, 'Utjecaj pozitivne diskriminacije na uključivanje žena na tržište rada u Republici Hrvatskoj' (2016) 6 (2) *Obrazovanje za poduzetništvo – E4E* 35
13. Fiss O M, 'What is feminism' (1994) 26 (2) *Arizona State Law Journal* 413
14. Freeman, M D A, 'Lloyd's Introduction to Jurisprudence' (Eight Edition, Sweet and Maxwell, Thomson Reuters 2008)
15. Galović I, Domjančić S, 'Integracija žena u oružane snage – od globalnih nastojanja do hrvatske prakse' (2021) XXI (2) *Međunarodne studije* 11
16. Grey S, 'Numbers and Beyond: The Relevance of Critical Mass in Gender Research' (2006) 2 (4) *Politics and Gender* 492
17. Harris J W, 'Legal Philosophies' (Second Edition, Oxford University Press, 2004)
18. Hausman R, Tyson L D, Zahidi S, 'The Global Gender Gap Report' (World Economic Forum, Ženeva, 2008)
19. Kesić V, *Feminizam i država* (CESI 2007)
20. Kostadinov B, 'Konstitucionalizacija periodnog modela prekida trudnoće u Republici Hrvatskoj' (2017) 65 (6461) *Novi informator* 1
21. Kretić Nađ M, 'Žensko pitanje u analizi osječkog Hrvatskog lista' (2011) 30 (xx) *Osječki zbornik* 241
22. Kymlicka W, *Multicultural citizenship : a liberal theory of minority rights* (Oxford University Press, 2000)
23. Kymlicka W, 'Multicultural citizenship: a liberal theory of minority rights' (Oxford University Press 2000)
24. Larsena, E, Mannsb, U i Östmanc, A C "Gender-equality pioneering, or how three Nordic states celebrated 100 years of women's suffrage" (2022) 47 (5) *Scandinavian Journal of History* 624–647.
25. Leinert Novosel S, 'Društveni položaj žena u Republici Hrvatskoj: žena i obitelj (1999. – 2016.)' (2018) 55 (1) *Politička misao* 53
26. Leinert Novosel S, 'Politika ravnopravnosti spolova: kako do „kritične mase“ žena u parlamentima?' (2007) 44 (3) *Politička misao* 85
27. Lindholm, M, "Swedish feminism, 1835-1945: A conservative revolution" (1991) 4 (2) *Journal of Historical Sociology* 121-142.
28. Lulić M, Tucak I, 'Women and politics: the ineffectiveness of electoral gender quotas for parliamentary elections in the Republic of Croatia' (2017) *SGEM International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences and Arts* 307. <doi: 10.5593/sgemsocial2017/12/S01.039>
29. MacKinnen C A, 'Toward a Renewed Equal Rights Amendment: Now More than Ever' (2014) 37 (569) *Harvard Journal of Law & Gender* 569
30. Mansbridge J, 'Quota Problems: Combating the Dangers of Essentialism' (2005) 1 (4) *Politics and Gender* 622
31. Martinčević I, Pejić Bach M, Klopotan I, 'Perceptions of a Glass Ceiling at Top Management Positions in Croatian Organizations' (2019) 5 (1) *ENTRENOVA – ENTERprise REsearch INNOVATION* 330
32. Mihaljević D, 'Feminizam – Što je ostvario?' (2016) 20 (1) *Mostariensia* 149
33. Nedović M, Ivanković D, Mišević D, 'Stakleni strop – položaj žena u sustavu znanosti' (2015) 5 (1) *Obrazovanje za poduzetništvo – E4E* 91
34. Ograjšek Gorenjak I, 'Ženska povijest na valovima feminizma' (2022) 54 (1) *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, 165

35. Planinić M, Ljubičić R, 'Žene u sportu – rodna ravnopravnost u sportu, medijima i sportskim odnosima s javnošću' (2020) 24 (1) Mostariensia 133
36. Rosche D, 'Agenda 2030 and the Sustainable Development Goals: gender equality at last? An Oxfam perspective' (2016) 24 (1) Gender & Development 111
37. Rubio-Marín R, 'The achievement of female suffrage in Europe: on women's citizenship' (2014) 12 (1) International Journal of Constitutional Law 4
38. Rubio-Marín R, 'The achievement of female suffrage in Europe: on women's citizenship' (2014) 12 (1) International Journal of Constitutional Law 4
39. Smerdel B, 'Ustavno uređenje europske Hrvatske' (Narodne novine, Zagreb, 2013)
40. Spindelman M, 'Feminism without Feminism' Issues in Legal Scholarship (2011) 9 (2) (Legal Feminism Now), Article 8. Dostupno: <<http://www.bepress.com/ils/vol9/iss2/art8>>
41. Šarin D, Gržetić L, 'Ravnopravnost spolova kao jedna od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske' (2023) 11 (1) FIP – Financije i pravo 51
42. Šego J, 'O ženama u „Viencu“ i o liku učiteljice u trima književnim tekstovima 19. stoljeća' (2011) 2 (2) Kroatologija 141
43. Šinko M, 'Nastanak i formativno razdoblje feminističkog pokreta u Sloveniji i Hrvatskoj' (2018) 9 (33–34) Političke analize 44
44. Šinko M, 'Parlamentarna predstavljenost žena u Hrvatskoj: nakon nevidljivosti i staklenog stropa – regresija' (2016) 7 (27) Političke analize 3
45. Tucak I, Blagojević A, 'Rethinking the Right to Abortion in the United States of America' (2023) 78 (5) Obnovljeni život 585
46. Vasiljević S (ur) *Rodna ravnopravnost: pravo i politike* (Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, 2022)
47. Vasiljević S, Vinković M, *Temeljna prava i zabrana diskriminacije u praksi europskih i nacionalnih sudova* (Narodne novine, 2019)
48. Vasiljević S, 'Konferencija Ravnopravnost u Europskoj uniji: iskustvo i očekivanja' (2006) 6 (4) Hrvatska i komparativna javna uprava 346
49. Veštić S, 'Zakon o ravnopravnosti spolova – razlozi donošenja i institucionalni mehanizmi osiguranja provedbe' (2017) 11 (3–4) Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku 73
50. Vojinić P, 'Žene na tržištu rada u Hrvatskoj' (2006) 15 (2) Ekonomska misao i praksa 259
51. World Bank 'Women, Business and the Law 2024' (World Bank Group 2024) <doi:10.1596/978-1-4648-2063-2>
52. Željko D, 'Procjena prvih deset godina Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji' (2021) 28 (2) Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu 381

PROPISI, STRATEGIJE I AKCIJSKI PLANOVI

1. Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 56/1990) (HR)
2. Odluka o proglašenju promjene Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 113/2000) (HR)
3. Opća deklaracija o ljudskim pravima (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 12/2009) (HR)
4. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 12/1993, 7/1995, 11/1995) (HR)
5. Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 12/1993) (HR)

6. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda s izmjenama i dopunama iz Protokola br. 14. uz Konvenciju (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 18/1997, 6/1999 – pročišćeni tekst, 8/1999 – ispravak) (HR)
7. Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 3/2018) (HR)
8. Zakon o ravnopravnosti spolova (Narodne novine, broj 116/2003) (HR)
9. Zakon o ravnopravnosti spolova (Narodne novine, broj 82/08, 69/17) (HR)
10. Zakon o suzbijanju diskriminacije (Narodne novine, broj 85/2008, 112/2012) (HR)
11. Poslovnik Hrvatskog sabora (Narodne novine, broj 81/2013, 113/2016, 69/2017, 29/2018, 52/2020, 119/2020, 123/2020) (HR)
12. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izboru zastupnika Hrvatskog sabora (Narodne novine, broj 19/2015) (HR)
13. Zakon o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece (Narodne novine, broj 18/1978, 31/1986, 47/1989, 88/2009) (HR)
14. Nacionalni program Republike Hrvatske za pridruživanje Europskoj uniji – 2003. godina (Narodne novine, broj 30/2003) (HR)
15. Program Ujedinjenih naroda o održivom razvoju do 2030. godine – Promijenimo naš svijet: Agenda 2030. za održivi razvoj, Rezolucija A/RES/70/1, 21. listopada 2015. (UN)
16. Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Unija ravnopravnosti: Strategija za rodnu ravnopravnost 2020. – 2025., COM(2020) 152 final (EU)
17. Gender Equality Strategy (2024–2029), Committee of Ministers – Gender Equality Commission, CM(2024)17-final (VE)
18. Pekinška deklaracija i platforma za akciju, 15. rujna 1995. (UN)
19. Zaključne primjedbe o Četvrtom i petom periodičnom izvješću za Hrvatsku, Odbor za uklanjanje diskriminacije žena UN-a, CEDAW/C/HRV/CO/4–5, 28. srpnja 2015. (UN)

PRESUDE I DRUGE ODLUKE

1. *'Dobbs v. Jackson Women's Health Organization*, 142 S. Ct. 2228 (2022)
2. *'Roe v. Wade*, 410 U. S. 113 (1973)
3. Ustavni sud Republike Hrvatske, Odluka br. U-I-2696/2003 od 16. siječnja 2008. (Narodne novine, broj 14/2008) (HR)
4. Ustavni sud Republike Hrvatske, Odluka i Rješenje br. U-I-1397/2015 od 24. rujna 2015. (Narodne novine, broj 104/2015) (HR)

MREŽNE STRANICE

1. 'Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske'. Dostupno: <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58063>> pristupljeno 13. travnja 2024.

2. European Institute for Gender Equality 'Gender Equality Index 2023: Towards a green transition in transport and energy' (Publications Office of the European Union 2023). Dostupno: <<https://eige.europa.eu/gender-equality-index/about>> pristupljeno 10. travnja 2024.
3. McAfee N, Garry A, Superson A, Grasswick H, Khader S, 'Feminist Philosophy', The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Spring 2024 Edition). Dostupno: <<https://plato.stanford.edu/archives/spr2024/entries/feminist-philosophy/>> pristupljeno 1. travnja 2024.
4. McAfee, N, Garry, A, Superson, A, Grasswick, H i Khader, S, 'Feminist Philosophy' (The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Spring 2024 Edition)). Dostupno: <<https://plato.stanford.edu/archives/spr2024/entries/feminist-philosophy/>>, pristupljeno 1. travnja 2024.
5. 'Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027.' (Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske). Dostupno: <<https://ravnopravnost.gov.hr/nacionalni-plan-za-ravnopravnost-spolova-za-razdoblje-do-2027-godine/3442>> pristupljeno 3. travnja 2024.
6. 'Prijedlog Zakona o ravnopravnosti spolova s konačnim prijedlogom Zakona' (Ministarstvo rada i socijalne skrbi 2003). Dostupno: <<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/Arhiva//51.%20-%204.pdf>> pristupljeno 3. svibnja 2024.
7. 'Prijedlog Zakona o ravnopravnosti spolova s konačnim prijedlogom Zakona' (Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti 2008). Dostupno: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/Arhiva//32_03.pdf> pristupljeno 3. svibnja 2024.
8. Smiljana Leinert Novosel 'Rodni stereotipi, predrasude i diskriminacija žena u politici' (Institut Ivo Pilar 2011). Dostupno: <https://www.pilar.hr/wpcontent/images/stories/dokumenti/zbornici/prava_zena/prava_zena_111.pdf> pristupljeno 5. svibnja 2024.
9. 'The crucial role of legal frameworks in advancing gender equality – Latest on SDG 5, Target 5.1: End all forms of discrimination against women and girls everywhere' (UN Women). Dostupno: <<https://www.unwomen.org/sites/default/files/2024-03/infographic-the-crucial-role-of-legal-frameworks-in-advancing-gender-equality-en.pdf>> pristupljeno 10. travnja 2024.
10. 'Women's Leadership and Political Participation' (UN Women). Dostupno: <<https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2013/12/UN%20WomenLGThemBriefUSwebrev2%20pdf.pdf>> pristupljeno 10. travnja 2024.
11. World Bank 'Women, Business and the Law 2024' (World Bank Group 2024) <doi:10.1596/978-1-4648-2063-2>.
12. World Economic Forum 'The Global Gender Gap Report 2023, Croatia'. Dostupno: <https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2023.pdf> pristupljeno 9. travnja 2024.

Anita Blagojević*

Branka Rešetar**

Ivana Tucak***

ON THE WAY TOWARDS GENDER EQUALITY FOR WOMEN IN CROATIAN SOCIETY

Summary

After more than half a century since the beginning of a global movement for women's rights, humanity still has a long way to go before achieving true gender equality. Currently, achieving equality of women and men is an important political and strategic goal at the global and European levels, as well as in the Republic of Croatia. This paper aims to provide a brief overview of the historical development of women's rights in global and national contexts, to analyse the legislative and institutional framework of protection of women's rights to equality and non-discrimination in the Republic of Croatia, and to present current data on the equality index of women and men in the Republic of Croatia based on international measurements. In conclusion, the current status of women on the way to achieving gender equality in Croatian society will be reviewed critically.

Keywords: women's rights, the history of feminism, discrimination, gender equality index

This work is licensed under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

* Anita Blagojević, PhD, Full Professor, Faculty of Law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, S. Radića 13, 31000 Osijek. E-mail address: bresetar@pravos.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7153-7444>.

** Branka Rešetar, PhD, Full Professor, Faculty of Law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, S. Radića 13, 31000 Osijek. E-mail address: ablagoje@pravos.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8102-7322>.

*** Ivana Tucak, PhD, Full Professor, Faculty of Law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, S. Radića 13, 31000 Osijek. E-mail address: itucak@pravos.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9694-2315>.